

Vivere memento!

(Пам'ятай, що живеш !)

Усний журнал, приурочений Дню народження Івана Яковича Франка

Мета: детальніше ознайомити учнів з життєвим і творчим шляхом відомого українського письменника І.Франка; зацікавити учнів літературними творами; розвивати художньо – естетичні смаки.

Обладнання: портрет письменника, книжкова виставка, фотокартки різних періодів, малюнки та ілюстрації до творів письменника, вислови з віршів автора, які чітко характеризують сенс його життя:

... Люди! Люди! Я ваш брат,
Я для вас рад жити...
(„Пам'ятай, що живеш!”)

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі...
(„Мойсей”)

... Я радо йду
На чесне, праве діло!
За нього радо в гору вмру...
(„Нехай і так...”)

Голос за кулісами

Учень. Люди, люди! Я ваш брат,
Я для вас рад жити,
Серця свого кров'ю рад
Ваше горе змити.
А що кров не зможе змить,
Спалимо огнем то!
Лиш боротись значить жить...
Vivere memento!

Учні біля портрета письменника

1. Це він любив як той Мирон блукати
Між велетнів дубів та серед трав,
І з бідними дітьми веснянки зазивати,
Радів життю, і водночас страждав.

2. Щасливий і сумний, і добрий, й грізний –
у творах він по-різному живе.
В коханні – плаче, а в бою, мов велетень залізний,
Клепає скелю, а над ним луна пливе.

3. Життя прожити – що поле перейти,
А залишити слід по собі – то питання!
Отож живи й твори, хоч в купі, хоч на самоті,
Адже лише надія в нас зника остання.

На сцену виходять ведучі.

*Розповідь супроводжується переглядом книжкової виставки
та слайдів на проекторі*

Ведуча 1.

У наше життя І.Франко входить як вихователь і наставник, сучасник і борець. Бо невмирущим є прогрес людства, якому вірно служив Каменяр. Бо залишається гідним захоплення й довго служитиме зразком для нас невтомний титан праці, активний громадянин, великий учений, переконаний оптиміст, проста і чуйна людина.

Ведучий 1.

Понад п'ять тисяч книг, статей, заміток, художніх творів написав Іван Франко. Здається, немає такої ділянки суспільного, наукового чи мистецького життя, якою б не цікавився Каменяр і в якій не залишив би він помітного сліду. Історія, економіка, політика, фольклористика, етнографія, мовознавство, журналістика, книговидавництво...

Він залишив по собі безсмертну художню і наукову спадщину. Із року в рік вона все міцніше входить у свідомість народів незалежної України і всього світу. Його твори багатотомними виданнями і величезними тиражами розходяться серед читачів різного віку, різних знань.

Ведуча 1.

Він був глибоким теоретиком літератури, її істориком і критиком, брав найактивнішу участь у літературному процесі свого часу як поет, прозаїк, драматург, перекладач. Він усе життя надавав неоціненну допомогу літературній молоді і, безумовно, й тепер залишається мудрим учителем талановитого молодого пагіння, що тягнеться до творчості.

Ведучий 1.

Іван Франко скромно називав себе лише пекарем, що пече хліб для щоденного ужитку. Головну увагу приділяв загальнолюдським правам, бо знав, що народ, здобуваючи собі загальнолюдські права, тим самим здобуває собі й національні права. І сам він у всій своїй діяльності бажав бути не поетом, не вченим, не публіцистом, а передусім людиною.

Ведуча 1.

Цю скромність, непоказність, а разом з тим неоціненну велич Каменяра пізніше підкреслив М.Коцюбинський, так малюючи постать свого друга: „Мовби живий стоїть у нас перед очима Іван Франко, яким бачили ми його кілька років тому у Львові! Невисокого росту, завжди скромно одягнений, він своїми духовними рисами робить сильне враження. Дивлячись на його високий, благородно окреслений лоб, в його сірі, гострі й розумні очі, в глибині яких затаєний сум, забуваєш його непоказну фігуру, руде волосся, руді з червонуватим відтінком вуса, обличчя, яке густо вкрите ластовинням.

Сала, загартована в боях, нескорена віра в перемогу ідеї, його сердечність... – все це зачаровує, притягує до Франка”.

(розповідь супроводжується показом слайдів, на яких зображено портрети письменника)

Ведучий 1.

Він був вище середнього зросту, з гарним високим чолом, з рудавими невеликими вусами і сірими очима. На його обличчі малювалися розум і енергія. Очі й вуста показували на впертість і завзяття. Він був у вишиваній сорочці. Одяг на ньому був невибагливий, навіть убогий. У поведінці був скромний... навіть трохи несміливий.

Так змалював Франка сучасник. А якою він був людиною? Як творив і жив?

Ведуча 1.

Різноманітне, цікаве, бурхливе життя було в Івана Франка. Зазнав він немало горя, утисків, кайданів і тюрем. Досить згадати, що чотири рази судили його й замикали за ґрати. Жандарми гнали його в кайданах босого, і ноги свої він збивав об галицькі дороги. Вченого, перед яким схилили голови закордонні університети й академії не допускали до викладання у Львівському університеті. Та зазнав наш Каменяр і щастя – радості: втіхи від свідомості, що в поті чола працював для свого народу, який гідно оцінив свого велетня.

(на сцену виходять другі ведучі і починають розповідь під мелодію сопілки)
Сторінка II. «ДИТИНСТВО МОЄ БОСОНОГЕ»

Ведучий 2.

Помандруймо на Прикарпаття, на українське Підгір'я. Гори Карпати докотили свою останню хвилю до тихої долини. Застигла ця хвиля, поросла буйно зеленим лісом, а гірський вал назвали Ділом. Тут і розташувалося бойківське село Нагуєвичі.

У сільській хаті під стріхою з китиць соломи 27 серпня 1856 року й народився Іван Франко. Тут його мати Марія пряла кужіль і співала чудових пісень. Маленький Івась заворожено слухав мамині співи.

Учень читає уривок із вірша „ПІСНЯ І ПРАЦЯ”

*Пісне, моя ти сердечна дружино,
Серця відрадо в дні горя і сліз,
З хати вітця, як єдинеє віно,
К тобі любов у життя я приніс.*

*Тямлю як нині: малим ще хлопчиною
В мамині пісні заслухався я;
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого, тяжкого життя.*

Ведуча 2.

Босий, в одній сорочці, до всього цікавий Івась бігав до кузні свого батька. Ясь Франко був добрим ковалем. Але славився він на всі навколишні села не лише ремеслом своїм, а й вдачею – дотепністю, гостинністю, розумом, уболіванням за громадські справи. У найтяжчі роки життя згадував Іван Франко батьківську кузню, що будила в пам'яті світлі та щасливі спогади.

Учень декламує :

*У долині село лежить,
Понад селом туман дрижить,
А на горбі край села
Стоїть кузня немала.*

*А в тій кузні коваль клепає,
А в коваля серце тепле,
А він клепає та й співає,
Всіх до кузні іззиває.*

Ведучий 2.

Отже, батьки були першими педагогами, що заклали міцний фундамент майбутньої особистості.

Зростаючи в шанованій родині, малий Ясь уже в дитячі роки відрізнявся від своїх однолітків особливими рисами своєї вдачі. Він ріс дуже допитливою і водночас сміливою та незалежною дитиною з добрим, чутливим і вразливим

серцем. Ще змалку любив та розумів багату і різнобарвну підгірську природу, що оточувала його.

Учень декламує уривок з вірша

*І знов я бачу те село моє родинне,
Як бачив тя тоді, коли життя дитинне
Плило, немов малий потічок серед трав,
Що весь несміло між дрібними камінцями.
Дрібних утіх і я тут зазнавав,
Задля дрібних гризот лице росив сльозами.
Тоді цікаво ще на світ я поглядав,
Не знав, що далі там, за твоїми хатками,
За лісом, що шумить довкола. І не раз
Питав я річки, де пливе вона від нас,
І думкою гонив її тихенькі хвилі
По закрути ну далеку і стрімку.
І дуба – велетня в сусідському садку
Не раз розпитував, на чийй він могилі
Щасливий виріс так високий і розлогий?
І люди всі були мені так близькі, милі,
І знав я всі стежки довкола, всі дороги,
І зрідка лиш моя душа за обруб твій
Летіла в ширший світ.*

Учень декламує

*Маленький хутір серед лук і нив
на горбику над річкою шумною, -
от там я в простій хлопській хаті жив,
і самота, і сум жили зо мною.*

*Із трьох боків поля ті обмежив
могутній ліс зеленою стіною,
і шумом серцю він на сон дзвонив,
і сум по травах розносив луною.*

*Він тяг мене в свою таємну тінь,
і свіжий подих віщував розраду,
і листя знай мені шептало: „ Скинь
із серця всі загадки про зваду й зраду!
Природі – мамі до грудей прилинь
і тут знайдеш нову, святу принаду”.*

* * *

*Погідна ніч літня в підгірському краю.
О, скільки чарів, скільки в ній краси!
Там в далі гори – велетні дримають,
Тут цвіти, трави в перлах із роси;
Ляцять так дзвінко солов'ї в гаю,
Чорніють грізно бори та ліси,
Ріка шумить, бурлять холодні, чисті води,
Таємна каза мов про дивний сон природи...*

*О краю мій, Підгір'я ти прекрасне,
Як я люблю, як я люблю тебе!
Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов в душі моїй живе.*

Ведуча 2.

Коли мати, яка інколи приходила до сина – школяра, поверталася до Нагуєвичів, Іван з товаришами ішов за село на Підборську гору: звідти можна побачити рідне село з батьковою кузнею край шляху, Дрогобич і навіть Стрий. Долинами та узгір'ями простяглися галицькі обшарпані села.

Учень декламує вірш „ Журавлі”

*Понад степи і поле, гори й доли,
Понад діброви, зжовклим листом вкриті,
Понад стернища, зимним верхом биті
З плачем сумним, мов плач по кращій долі –
Понад селища бідні, непошиті
Хатки, обдерті і пусті стодоли,*

*Понад люд темний, сумовитий, голий,
Ви пливете по млисту блакиті.*

*Куди? Куди? Чи в кращій край зелений,
Залитий світлом, зіллям утаєний,
На нитку мов нанизані, мчите ви?*

*О, ждiть! Ось в млистій і вогкій ярузі
З крилом підтятим брат ваш сохне в тузі!
Візьміть мене в путь, браття! Де ви? Де ви?..*

Ведучий 2.

Неписьменні батьки мріяли дати освіту своїй дитині. На шостому році Івася віддали до школи в сусіднє село Ясеницю Сільцю, звідки була родом його мати. Тяжкою і безрадiсною була наука – вчитель не стільки вчив, скільки крутив за вуха та бив різками по влечах. Однак обдарований хлопчина швидко навчився читати й писати по – українськи, по – польськи й по – німецьки.

Після двох років навчання в сільській школі Івана віддали за дванадцять кілометрів до Дрогобича до так званої „нормальної” школи при монастирі. Про своє шкільне навчання розповів згодом Іван Франко в оповіданнях „Грицева шкільна наука”, „Олівець”, „Отець – гуморист” та інших.

Ведуча 2.

Івана прийняли одразу до другого класу. Він тягнеться до книжки, багато читає. Читав і на уроках, тримаючи книжку під лавою, і одного разу не зумів повторити того, що говорив учитель. За кару пересадили Івана на так звану „ослячу” лаву, в куток, де він просидів цілий рік. Але під час екзамену Франко здивував усіх, бо виявився найкращим учнем у класі.

На жаль, батькові не довелося довго тішитися успіхами улюбленого сина. 15 травня 1865 року він помер, покинувши розладнане господарство, молоду жінку і четверо дрібних дітей. На той час Іванові було дев’ять років. Ця смерть вразила хлопця. Батьків образ з шанобою проніс він у своїх думках через усе своє життя.

Учень декламує

*Та хоч і як негода люта
Товкла й морозила наш дух,
Ти не подався й жодні пута,
Не заклепивсь і не оглух.*

*Без огляду на себе, сміло
І щиро, як лиш міг,
Стояв ти за громадське діло,
Громадське право ти беріг.*

*Тяжких незгодин хуртовину,
Тим духом грітий, ти пройшов
І виніс з них аж до загину
Народну шану і любов.*

*О батьку мій! Коли сьогодні
Хоч іскра тих огнів горить
У моїй груді, щоб народні
Злі дні в добро перетворить,*

*Коли нещастям, горем битий
Не заклепивсь, не знидів я,
А встав, щоби братам служити,
То все те – спадщина твоя.*

Ведучий 2.

В осиротілу сім'ю приходять вітчима. Гринь Гаврилик замінив сиротам батька. Про нього Франко згадував з великою вдячністю і повагою. Вітчима подбав про те, щоб Іван продовжив навчання: і з 1867 року хлопець – учень Дрогобицької гімназії.

Протягом восьми років навчання у гімназії Іван був одним із найкращих учнів. Він охоче читав усе, що потрапляло йому до рук, на нужденні копійки купував книги, збирав власну бібліотеку.

Незабаром нове страшне горе спіткало хлопця – захворіла й померла мати. Хлопець лишився круглим сиротою. Вітчима, як міг, допомагав йому. У старших класах гімназії Іван заробляв на життя репетиторством, а під час канікул вдома працював у полі нарівні з дорослими.

Ведуча 2.

Десять у сьомому класі гімназії він надіслав кілька своїх віршів до львівського студентського журналу „Друг”. І от, коли нарешті їх надрукували, це була для хлопця величезна радість.

Склавши на „відмінно” іспит на атестат зрілості, Іван Франко вступає до Львівського університету на філософський факультет. Він одразу активно включається у студентське життя, стає співробітником журналу „Друг”, в якому друкує свої вірші і перші оповідання. Навколо Франка групується талановита студентська молодь.

Ведучий 2.

За спогадами сучасників, був він середнім на зріст худорлявим юнаком з рудуватою, кучерявою чуприною, високим чолом, ясними очима, з рішучим виразом обличчя, з дуже привабливою, захоплюючою манерою вести розмову. Серед товаришів вирізнявся ще й тим, що все вмів робити надзвичайно швидко, швидко писав, швидко читав, швидко орієнтувався у різних ситуаціях.

III сторінка

«СВОЄ ЖИТТЯ Я ПРИСВЯТИВ НАРОДУ»

Ведуча 3.

Юний Іван Франко вирішив присвятити своє життя боротьбі за краще становище трудящого люду, служінню рідній українській літературі і культурі. Разом із товаришами Франко здійснює кілька мандрівок по Галичині, спостерігає, в яких страшних умовах живуть і працюють робітники.

Іван Франко зв'язується з польськими революціонерами, разом з товаришами поширює заборонену в Австро – Угорщині літературу.

Ведучий 3.

На другому році студентського життя у червні 1877 р. Івана Франка та його товаришів заарештували і кинули до львівської в'язниці. Сидів він разом з карними злочинцями, волоцюгами і грабіжниками.

Роїлися в голові ув'язненого поета тяжкі думи, а уста шепотіли слова:

Учень декламує

*За що мене в пута скували?
За що мені воленьку взяли?
Кому я і чим завинив?
Чи тим, що народ свій любив?*

*Бажав я для скованих волі,
Для скривджених кращої долі
Грівного права для всіх,
Се весь і єдиний мій гріх.*

Ведуча 3.

Після звільнення з тюрми настали для Івана Франка тяжкі часи. Його вигнали з університету, не було ніяких засобів для існування. Мешкав він у холодній кімнатці, часто мав на обід лише сухий хліб. Та він продовжує літературну роботу – пише вірші, оповідання, багато перекладає. Його поетичні твори сповнені закликів до боротьби за краще майбутнє трудящих. У знаменитому вірші „Каменярі” І.Франко ушляхлює борців – революціонерів.

Ведучий 4.

Ще двічі заарештовували Франка, по кілька місяців тримали у в'язниці. Але ні арешти, ні тюрми, ні злидні не зламали Івана Яковича. Він друкується в прогресивних польських газетах і журналах, бере активну участь у громадському житті, виступає на мітингах. Одна за одною виходять з друку збірки його творів. Він здобуває визначення як видатний український письменник і вчений.

Ведуча 4.

Родина Франків жила дуже скромно. Ольга Федорівна Хоружинська, дружина письменника, сама топила піч, пекла хліб, готувала їжу, виховували чотирьох дітей: трьох хлопчиків та доньку. Вона допомагала чоловікові в роботі, читала коректору його твори, вела кореспонденцію.

Іван Франко самостійно завершує освіту, захищає дисертацію, здобуває звання доктора наук. Він мріє про викладання літератури у Львівському університеті. Проте австрійський уряд не допустив його до університетської кафедри, побоюючись впливу на молодь його революційної творчості.

Ведучий 4.

Важкі умови життя, урядові переслідування підірвали здоров'я письменника. Він тяжко захворів. Не маючи змоги писати свої праці власноруч (повністю було спаралізовано праву і частково ліву руку), він диктував їх синові Андрієві. Після раптової смерті сина, яку поет дуже тяжко пережив, він диктував свої вірші і наукові праці різним людям, здебільшого студентам, що охоче допомагали хворому письменнику. Щоденна праця була девізом його життя аж до самої смерті.

28 травня 1916 р. Івана Франка не стало. Поховали поета у Львові на Личаківському кладовищі.

Сторінка IV «ТВОРЧА СПАДЩИНА»

Ведуча 5.

З теплим сердечним почуттям, з батьківською Любов'ю писав Іван Франко про дітей. „Життя, - писав письменник, - мені всміхалося, а діти були тим весняним сонячним промінням, яке зігрівало моє серце”. Поет вмів не тільки не заважати дітворі своєю присутністю, а й непомітно входити в їхні ігри, брати жваву участь у них. Де б він не зустрічав дітей, завжди знаходив час з ними поговорити.

Іван Франко написав цілий ряд оповідань, героями яких є сільські діти. Ці оповідання постали на основі його власних спогадів про дитинство. Багато радості давало дитині спілкування з природою.

Уривок із оповідання „Малий Мирон”

Малий Мирон над усе любить бігати сам по зелених, цвітистих лугах, поміж широколисті лопухи та пахучий ромен, любить упиватися солодким запахом росистої конюшини та квітчатися прилипчастими лопуховими гудзиками, яких так і насиляє до себе від ніг до голови. А ще річка, через котру з города треба йти на пастівник, невеличка, супокійна підгірська річечка, з глибокими, стрімкими та обривистими берегами, з глинистим дном, з журчачими бродами, котрих дно покрите дрібними плиточками, оброслими м'яким, зеленим водоростям. Ота річка – то правдива розкіш, сильна принада для Мирона. Там він цілими годинами любить сидіти, запхавшись в високий зелений косітник. Сидить і вдивляється у плюскітливу воду...

Уривок із оповідання „Під оборогом”

Хоча ліс великий і займає мало не квадратovu милью простору, то проте малий Мирон не боїться в нім: він знає тут кожний ярк, кожну поляну, кожний окіп і кожду „ленію”; мов старих знайомих, відвідує щонеділі дуби, і незвичайно похилену березу, що під час вітру скрипить, мов дитина плаче, і джерельце з солоною водою, де часто, сховавшись серед густих яличок, цілими годинами підглядає, як прибігають пити тонконогі серни з малими краценькими серненьками, і цапи – рогачі, і витріскоокі зайчики. А висидівшись, він іде далі в ялички, на знайомі грибовища, і, назбиравши купу грибів та зложивши їх разом, починає чистити їх, гуторячи з ними...

Ведучий 5.

У літературній спадщині Івана Франка помітне місце посідають казки для дітей. Протягом багатьох років він був активним співробітником українського дитячого журналу „Дзвінок”.

Ведуча 5.

Сказав нове слово Франко і в драматургії. Він не тільки виступав драматургом, але й теоретиком драматургії, розробляв естетичні принципи реалістичної драми.

В драматичних творах автора постають образи селян, робітників, інтелігенції, історичних діячів. Про жанрову різноманітність його драматургії свідчать назви творів: „Послідній крейцер. Драматичний образок”, „Рябина. Драма – казка”, „Кам’яна душа. Драма”, „Майстер Чирняк”, „Украдене щастя. Драма”.

Ведучий 5.

Багатогранна творчість Франка дала прекрасний матеріал для мистецтва. Художники, композитори, артисти черпають із спадщини великого Каменяра сюжети, мотиви для своїх творів.

Музикальність поезії Франка найкраще виявилась у тому, що на його твори написано близько 200 композицій, а окремі вірші мають по кілька музичних інтерпретацій. Написав, зокрема, на тексти І.Франка шість романсів і два хори, а також два романи на слова Гейне в перекладі І.Франка Миколи Лисенко.

Ведуча 5.

Багатюща спадщина Франка ще чекає на художнє відтворення в музиці і образотворчому мистецтві.

Спадщина Івана Франка є національною гордістю українського народу.

Твори його перекладені тридцятьма мовами . пам’ятники Франкові прикрашають не тільки міста України (Львів, Київ, Івано–Франківськ), але й заокеанський Вінніпег. На Канадській землі поставлено пам’ятник, а на зібрані кошти трудящих українців Канади збудовано музей Івана Франка.

Меморіальну дошку Іванові Франкові встановлено на будинку в Празі, де український поет виголосив полум’яну промову на першому з’їзді Слов’янської прогресивної молоді в 1891 році.

Так твердою ногою крокує по світу провісник волі й братерства народів Іван Франко.

Під мелодію „Аве Марія”

До моря сліз, під тиском пересудів
Пролитих, і моя вплила краплина;
До храму людських змагань, праць і трудів
Чень і моя доложиться цеглина.

А як, мільйонів куплений сльозами,
День світла, щастя й волі засвітає,
То чень в новім, великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає.

Використана література

1. А.Халімончук. Серце, віддане народові // І.Я.Франко. Оповідання, Львів: Каменярь, 1979. -311 с.
2. В.Яременко. До всіх народів і до всіх віків...// І.Я.Франко. Вічний революціонер: Вірші та поеми. Для середнього та старшого шкільного віку. К.: Веселка, 1986. -310 с.
3. Франко І.Я. Грицева шкільна наука: Вірші, оповідання, казки: Для мол. та серед. шк. віку / [Упоряд., ред. та передм. Н.О. Вишневський]; Іл. С.К. Артюшенка. – К.: Веселка, 1990. – 380 с.
4. Франко І.Я. Каменяри: Вибрані твори: Для серед. шк.. віку / [Передм. І.Пільгук]; - К.: Веселка, 1965. – 334 с.